

Як писати про відновлення України у жанрі журналістики рішень

Практичний посібник для журналістів

EMBASSY OF THE UNITED STATES
KYIV, UKRAINE

Посібник створила команда ГО «Інтерньюз-Україна» за підтримки Посольства США в Україні. Погляди та інтерпретації, представлені у посібнику, не обов'язково відображають погляди Посольства США в Україні. Відповідальність за вміст публікації несуть виключно автори та ГО «Інтерньюз-Україна».

**Укладачі посібника –
Тетяна Матичак та Анатолій Марциновський**
журналісти, медіатренери,
експерти у жанрі журналістики рішень.

Київ 2024

ЗМІСТ

Вступ	3
Розділ 1. Теоретичні засади жанру журналістики рішень ____	5
1.1. Важливість журналістики рішень та її вплив на суспільство	6
1.2. Основні ознаки журналістики рішень	6
1.3. Принципи побудови структури тексту у жанрі журналістики рішень	8
1.4. Правила роботи над матеріалами: ідея, пошук інформації, персонажі	9
1.5. Способи подолання труднощів, які виникають у процесі підготовки матеріалу	11
Розділ 2. Підбір теми для журналістики рішень та приклади опублікованих матеріалів	13
2.1. Складаємо пазл із п'яти елементів	14
2.2. Матеріали, що стосуються соціальної проблематики	16
2.3. Відбудова і журналістика рішень – чи вони поєднані?	17
2.4. Давнє рішення для нової проблеми	19
2.5. Коли рішення є, але журналістика рішень – часткова	22
Рекомендації для авторів	24
Ресурси, що стануть у пригоді	25

ВСТУП

Згідно із [дослідженням](#) Київської школи економіки, станом на 1 вересня 2023 року унаслідок повномасштабного вторгнення росія завдала українській інфраструктурі збитків на \$151,2 млрд. Найбільше постраждав **житловий фонд – \$55,9 млрд**, що становить майже 37% від усієї суми. Чимало українців стали переселенцями, бо втратили свої домівки та були вимушені покинути рідні громади й переїхати в інші міста й села. За [даними](#) Міністерства з питань реінтеграції, станом на листопад 2023 року **кількість ВПО в Україні становить 4,9 млн осіб**. Руйнувань зазнала й екосистема України. За [даними](#) Уряду, **шкода довкіллю** внаслідок російської агресії станом на жовтень 2023 року оцінюється приблизно у **€55,6 млрд** – і це без урахування збитків від теракту на Каховській ГЕС. Забрудненими є понад 170 тисяч квадратних кілометрів території України. Понад **6 мільйонів громадян перебувають в зоні ризику** через міни та снаряди, що не вибухнули. Питання відбудови держави стоїть на порядку денному як в Україні, так і за кордоном. До процесу пошуку рішень для відновлення залучене і громадянське суспільство.

Ситуація в Україні – унікальна,

адже вже зараз існують громади, у яких відбудова інфраструктури та відновлення бізнесу відбувається паралельно із бойовими діями.

Проте українці знаходять рішення (вдалі або не дуже) для відновлення зруйнованого росією за підтримки державних програм, міжнародних ініціатив, із використанням інноваційних технологій та підходів, силами громадського сектору, волонтерів або власними руками. Журналісти, які мають доступ до подій на місцях, можуть висвітлювати процес відбудови та поширювати досвід регіонів для широкого загалу. Висвітлення вдалих прикладів може спонукати громадськість повторити успіх співгромадян в іншому місці, використовуючи інновації, що працюють.

Для створення матеріалів про відновлення особливо прикладним є жанр **журналістики рішень (ЖР)**, який зародився в Америці та поступово набуває популярності в Україні. Для ЖР властиво не просто досліджувати проблему, але і пропонувати її розв'язання, покроково розбираючи рішення і пояснюючи, чому воно працює та як його повторити. Опанувавши цей жанр, журналісти можуть створювати матеріали, які сприятимуть швидшому відновленню України.

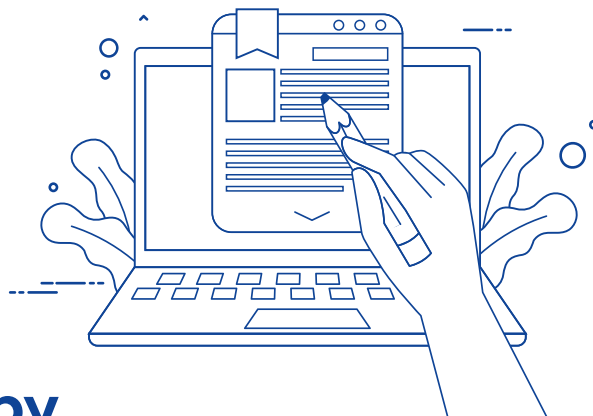
ЖУРНАЛІСТИКА РІШЕНЬ (ЖР)

Цей посібник стане корисним для журналістів, які хочуть бути активно включеними у процес пошуку рішень для відновлення країни та писати статті у жанрі журналістики рішень. Він розглядає основи жанру ЖР та розповідає, як шукати теми, взаємодіяти із героями та пропонувати рішення. У розділах, присвячених теоретичним засадам жанру та практичному застосуванню, автори розглядають конкретні приклади найкращих статей і пояснюють **як підготувати матеріал від пошуку ідеї до публікації**.

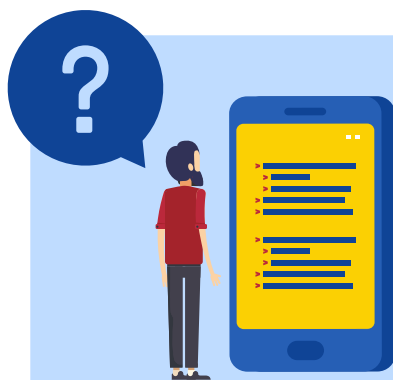
Розділ 1

Теоретичні засади жанру журналістики рішень (ЖР)

Чимало людей обирають журналістику як професію, щоби покращити світ та вплинути на події. Висвітлювати проблеми важливо для привернення уваги суспільства, а пропозиції їх вирішення наближують результат. Такі історії наповнюють енергією, спонукають суспільство до обговорення та впливають на зміну державної політики. Люди не змінюються від того, що хтось написав про їхні проблеми. Але людям потрібно знати, що зміни можливі, та бачити приклади того, як проблеми вирішуються.

Щоби опанувати жанр ЖР, важливо визначити його відмінності, зокрема, від аналітичної журналістики.

- Які складові елементи ЖР?
- Чому історія успіху окремої людини або матеріал про вихід нового гаджету не належать до цього жанру?
- Як розповісти про рішення, уникаючи піару?

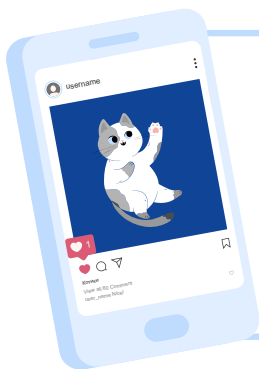
У цьому розділі ми зібрали **теоретичну базу для створення текстів у ЖР**. Ви дізнаєтесь із чого починати роботу над матеріалом, як шукати ідеї та будувати текст, спілкуватися із героями та долати труднощі у процесі підготовки.

1.1. Важливість журналістики рішень та її вплив на суспільство

Вже кілька років поспіль українська журналістика має справу із майже суцільним потоком сумних і навіть трагічних інформаційних приводів. Епідемія коронавірусу, російсько-українська війна, корупція та інші проблеми заповнюють стрічки новин. Представники влади використовують це, щоби виправдовувати свою бездіяльність. У результаті в аудиторії виробляється викривлене сприйняття реальності через концентрацію на поганих новинах (bad news). Люди стають пригніченими та не прагнуть щось змінювати у своєму житті.

Для підняття настрою вони **відмовляються від перегляду медіа** і переходять у соціальні мережі – дивитися фотографії котиків і читати рецепти страв. І навіть там на них чекає **негатив**: мова ворожнечі та цькування у коментарях.

Журналістика рішень (ЖР) допомагає вирішити ці проблеми, адже привертає увагу суспільства до ефективних стратегій і не дозволяє владі виправдовувати свою бездіяльність. Завдяки ЖР аудиторія знайомиться із новими ідеями, переосмислює статус-кво, змінює свою поведінку і змушує владу ухвалювати кращі політичні рішення.

1.2. Основні ознаки журналістики рішень

До журналістики рішень належать

Матеріали, які глибоко досліджують **реакцію** людини, організації, органів місцевого самоврядування тощо, **на певну соціальну проблему**. Наприклад, це може бути розповідь про громадську організацію, яка допомагає містянам сортувати сміття.

Тексти із фокусом на ефективності, а не на добрих намірах. Тобто у тексті або сюжеті має бути наведено очевидні докази результатів. Тут може йтися про вже завершену справу або про ініціативу, яка ще перебуває у процесі реалізації, але вже може навести конкретні цифри/прикладі, що підтверджують її ефективність.

- ! Матеріали, що демонструють **конкретні шляхи розв'язання проблеми**, які допоможуть іншим зробити те саме або подібне. Наприклад, розповідаючи про ініціативу, що займається реабілітацією ветеранів, потрібно покроково пояснити, як саме вона була створена та за які кошти функціонує.
- ! Матеріали, які не виглядають як **реклама чи історія успіху** конкретної людини або організації. Мета – розповісти не про те, хто це зробив, а **про те, як це вдалося втілити у життя**. Журналісти, які створюють історії з рішеннями, приділяють мало уваги внутрішнім якостям своїх героїв чи їхнім переживанням. Вони розповідають про те, що ці герої роблять і як інші люди можуть повторити їхній досвід.
- ! Історії, які повідомляють читачам про **слабкі сторони** та **ризики** наведеного рішення. Наприклад, розповідаючи про видобуток цирконію як рішення проблем депресивного регіону, потрібно проаналізувати переваги та недоліки/ризики цього виду промислової діяльності.
- ! Розповіді про не очевидне, а достатньо **інноваційне рішення**. Зокрема, журналістика рішень не пояснює, що помірні фізичні навантаження корисні для здоров'я, а профілактика захворювань дозволяє знизити кількість потенційно хворих.

До журналістики рішень НЕ належать

- ✘ Матеріали, які **прославляють або оспівують окрему людину**, часто завдяки ідеї, яку вона втілює. Наприклад, коли журналісти розповідають про те, як герой вирішив покинути високооплачувану роботу заради волонтерства, не уточнюючи, чим герой займається зараз і за які кошти живе.
- ✘ Статті та сюжети, які описують **нові гаджети** хвалебними епітетами. Наприклад, пояснюють, **як ті «допомагають жити»**. Історії цього типу часто трапляються у розділах про ІТ і нові технології, але їх практично неможливо повторити та масштабувати.
- ✘ Матеріали, в яких лунає лише **один голос, який належить певній організації**. У таких статтях мало корисної інформації, втім, **багато описової**. Як правило, такі історії – погано прихований піар.
- ✘ **Статті у жанрі аналітичної журналістики**, де автор звертає увагу на гіпотетичні рішення, які ніхто ще не втілює у життя. Наприклад, прогнози вчених на майбутнє на основі аналізу статистичних даних за попередні роки.
- ✘ **Короткі інформаційні замітки** про спроби вирішити проблему. Як правило, така інформація з'являється у самому кінці матеріалу і це означає, що рішення для автора другорядні. Втім, з таких доповнень можна починати, якщо ви тільки плануєте працювати у жанрі журналістики рішень.

✘ Історії про хороших людей, які роблять добрі справи. Наприклад, історія про волонтера, який допомагає черепахам на березі моря, не описує структурної проблеми.

✘ Матеріали, в кінці яких автори просять читачів **натиснути на кнопку і пожертвувати щось на добру справу**. Зазвичай у цих історіях міститься емоційний заклик підтримати певну ініціативу як «рішення проблеми», але ефективність рішення ще не доведена.

1.3. Принципи побудови структури тексту у жанрі журналістики рішень

10 основних елементів журналістики рішень

1 **Соціальна проблема**, яка потребує вирішення та наявність даних, які це підтверджують. Наприклад, розповідаючи про безробіття, варто навести цифри, які показують масштаб проблеми.

2 **Усвідомлення** суспільства про необхідність розв'язати цю проблему в межах країни, міста або району.

3 **Опис** вдалих і невдалих попередніх спроб вирішити цю проблему.

4 **Приклади** розв'язання цього питання у матеріалі.

5 **Фокус** саме на рішенні, а не на тих, хто його реалізував.

6 **Інноваційність** рішення.

7 **Демонстрація** конкретних результатів рішення.

8 **Наявність відгуків** людей, для яких воно створене.

9 **Коментарі** експертів або авторів рішення щодо його переваг та недоліків й ризиків.

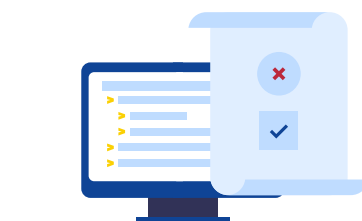
10 Можливість **взяти на озброєння рішення**, яке описано, та не лишити владі шансів виправдати свою бездіяльність.

Nota bene: матеріал може відповідати вимогам жанру журналістики рішень навіть тоді, коли у ньому присутні не всі 10 основних характеристик.

Орієнтовний приклад структури матеріалу з рішенням

- ✓ Опис проблеми з подробицями: статистика за темою.
- ✓ Опис спроб розв'язати цю проблему: владою, бізнесом або громадськими активістами.
- ✓ Як саме (покроково) було вирішене це питання: коментарі дійових осіб.
- ✓ Конкретні результати рішення.
- ✓ Опис його інноваційності.
- ✓ Вплив результатів: коментарі експертів і тих, для кого створене це рішення.
- ✓ Алгоритм дій для повторення цього рішення іншими людьми.
- ✓ Можливі недоліки та ризики запропонованого підходу.

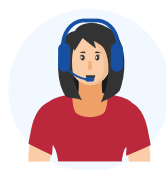
1.4. Правила роботи над матеріалами

Джерела ідей для матеріалів:

Ваші власні знання про проблему

Координатори програм у благодійних фондах

Люди, залучені в інноваційні проекти

Наукові публікації про рішення або соціальні проблеми

Публікації в медіа з інших регіонів або країн

З чого почати роботу?

- ✓ Визначте тему або питання, яке хочете дослідити. Це може бути громадська безпека, поводження з відходами, масовий спорт, дозвілля підлітків тощо.
- ✓ Поставте собі питання: чого бракує суспільству? Можливо, люди не усвідомлюють проблему. Можливо, усвідомлення є, але немає значного суспільного резонансу.
- ✓ Якщо є усвідомлення проблеми та резонанс навколо неї, шукайте приклади вдалих рішень, ефективність яких доведена.
- ✓ Якщо рішення не знайдено, тоді краще віддати перевагу аналітичному жанру, який фокусується на описі проблеми та її наслідках.
- ✓ Коли ви знайшли рішення, зверніться до його авторів по інтерв'ю.

Основні питання, які варто ставити під час інтерв'ю в жанрі журналістики рішень

1. Як вам це вдалося?

5. Які головні інструменти для вимірювання результатів?

7. Як ви знайшли фінансування?

8. Як ви шукали одностумців, співробітників?

2. З чого варто почати?

6. Як саме можна повторити ваше рішення?

9. Що з цього приводу думають експерти?

3. Як саме це працює?

10. Що з цього приводу думають люди, на яких впливає ця модель?

4. Які результати?

11. У чому успіх і які вади має це рішення?

Приклади проблем для яких можна шукати рішення

Безробіття: серед переселенців, ветеранів війни, випускників ВНЗ тощо

Забруднення навколишнього середовища

Складність доступу до освіти, медицини

Потреби людей з інвалідністю, літніх людей, безхатченків

Проблеми дітей-сиріт, альтернативні форми догляду та виховання

Жорстоке поводження із тваринами

Інфраструктурні проблеми та їхні наслідки

Кримінал. Депресивні регіони

Руйнування внаслідок війни

1.5. Способи подолання труднощів, які виникають у процесі підготовки матеріалу

Якщо журналіст або редактор мають сумніви щодо необхідності підготовки матеріалу у жанрі журналістики рішення, варто **поставити собі декілька питань**.

? Як ця історія вплине на життя наших читачів, на нашу спільноту?

? Який інфопривід? Чому ми маємо розповісти про це саме зараз?

? Яку історію з тих, що ми висвітлювали раніше, ця тема продовжить і розвине?

? Чому ми (автор, редакція) повинні про це написати?

? Чому це не реклама, не піар і не джінса?

? Які незалежні експерти це прокоментують?

? Чи можемо ми підготувати цей матеріал зараз без інформаційного приводу і тимчасово його відкласти, чекаючи на потрібний час?

У процесі підготовки матеріалу варто уникати:

- ×** Піару чиновників.
- ×** **Надто детального опису проблеми.** Вона має бути лише інформаційним приводом, а не основою матеріалу, інакше матеріал перейде у жанр замітки або аналітичної статті/сюжету.
- ×** **Спроб розслідувати причини проблеми.** У цьому випадку матеріал перейде у жанр розслідувань.
- ×** **Порожніх фраз замість опису деталей,** які допомагають втілювати рішення.
- ×** **Формату інтерв'ю.** Елементи інтерв'ю можуть бути присутні у тексті, але лише як його частини.
- ×** **Героїзації імплеметаторів рішення.** При оспівуванні авторів рішення є ризик перейти у формат історії успіху однієї конкретної людини замість опису ефективності рішення, яке може змінити життя багатьох людей.

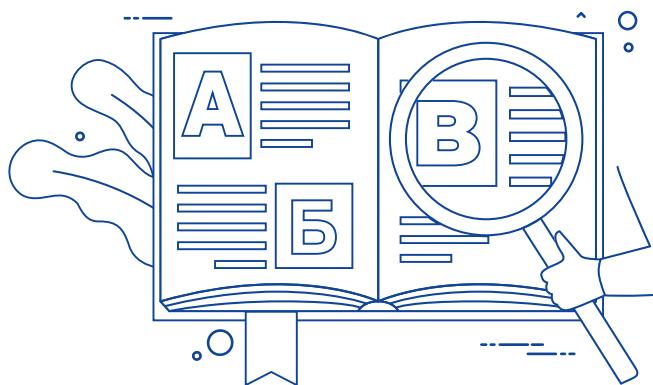
Поради,

як з Героя, який є центральною особою в історіях успіху, зробити Персонажа, тобто учасника подій у журналістиці рішень

- Ведіть репортаж із місця подій. Не покладайтеся лише на слова імплеметаторів рішення – вони можуть надмірно себе хвалити.
- Не зловживайте епітетами, не перебільшуйте, коли описуєте людей або організацію.
- Розповідайте про проблеми, що виникають при втіленні рішення.
- Розкрийте, що стоїть за історією: можливо, це привілеї людини – наприклад, заможні батьки або унікальна освіта.
- Шукайте нетипових персонажів, адже автори рішень не обов'язково є топменеджерами.

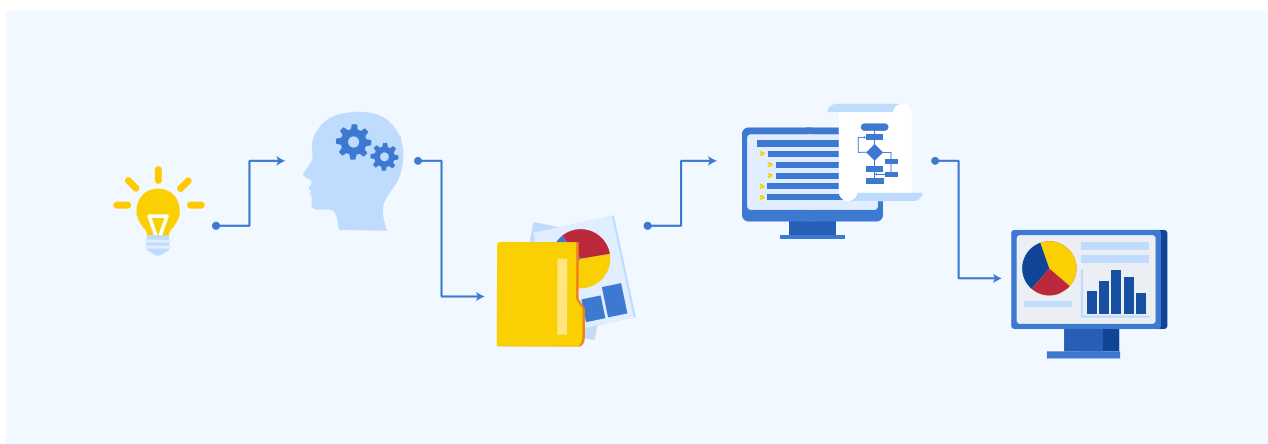
Розділ 2

Підбір теми для журналістики рішень та приклади опублікованих матеріалів

Якщо ви вирішили створити матеріал у жанрі журналістики рішень, важливо мати на що орієнтуватися у роботі. Як знайти тему для матеріалу у сфері, яка мені досконально не знайома? Як перевірити чи мій матеріал дійсно відповідає вимогам жанру журналістики рішень? Чи робив це хтось до мене з колег по цеху? Як писати про відновлення України, коли у державі досі триває війна?

У цьому розділі ви дізнаєтесь про те, як підбирати тему для матеріалу, як перевіряти його на відповідність вимогам жанру, побачите приклади статей у жанрі журналістики рішень про відбудову інфраструктури, відновлення екології та людського ресурсу.

2.1. Складаємо пазл із п'яти елементів

Останніми роками журналістика рішень (ЖР) стала досить популярним жанром для українських медіа. Це виглядає природно: навколо багато проблем, які треба вирішувати і які вирішують, тож ніби все просто – бери та продукуй матеріали у жанрі ЖР.

Насправді ж не все так просто, і цей жанр – надзвичайно примхливий. Найголовніша проблема для самих журналістів, яку вони мають насамперед розв'язати – пошук теми, яку можна опрацювати в жанрі журналістики рішень. Часом медіа розглядають ЖР як свого роду власні «добрі справи» – мовляв, треба більше розповідати людям про позитив, конструктив, щось світле і хороше, особливо в теперішні важкі часи. Однак це не зовсім правильний погляд на ЖР.

У матеріалі (а до цього при виборі теми) має зійтися пазл із **п'яти головних критеріїв** чи то складових ЖР.

- 1 Проблема, яка потребує вирішення – усвідомлена суспільством або окремими його групами.
- 2 Інноваційне рішення як головний елемент матеріалу – детально та доступно описане (з коментарями причетних до його реалізації та тих, для кого рішення створено).
- 3 Уже досягнуті результати рішення, які доводять його життєздатність та ефективність.
- 4 Можливість повторити рішення іншими. Тобто, воно не має містити елементи, потенційно недоступні для тих, хто хотів би зробити так само, або таких, що «можуть спрацювати, а можуть ні».
- 5 Опис ризиків чи слабких сторін, які можуть відкритися у процесі реалізації рішення – це насамперед для тих, що хотів би його повторити.

Найбільшим активом для медіа є саме **інноваційність рішень**, яку можна опрацювати у жанрі ЖР. Новизна та оригінальність підходів у вирішенні тої чи іншої проблеми, їхня доступність для інших та ефективність роблять матеріали журналістики рішень цікавими для аудиторії. Інакше кажучи, такими, які медіа можуть добре продавати, а журналістика рішень постає жанром, комерційно привабливим для медійного бізнесу.

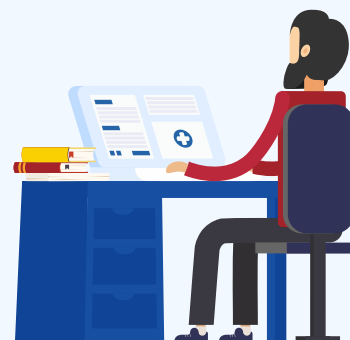
Тож завданням номер один є пошук теми, яка відповідає критеріям жанру.

І саме таку знайти непросто. Під час вибору теми журналісту варто проходити самоперевірку – спробувати відповісти на питання щодо відповідності її всім 5 основним критеріям ЖР. Наприклад: «Чи можуть це рішення повторити інші? Так, тому що...» – та подібно щодо іншого.

Хоча теми для журналістики рішень мають бути тою чи іншою мірою інноваційними та нестандартними, це не означає, що йдеться про рішення з великою кількістю елементів чи складним алгоритмом. Інноваційність чи корисність може ховатися за зовсім простими рішеннями, які раніше з якихось причин не реалізовували.

**Розглянемо
кілька матеріалів
у жанрі журналістики
рішень.**

2.2. Матеріали, що стосуються соціальної проблематики

«Безкоштовна крамничка»: одні несуть, інші забирають

Перший – соціальної тематики, його було опубліковано на [сайті «Жовті Води. City»](#). Ця стаття про «безкоштовну крамничку» – просто кажучи, про пункт приймання та видачі речей, які не потрібні для одних, але їх потребують інші. А саме внутрішньо переміщені особи.

Проблема зрозуміла, її немає потреби розписувати – люди, змушені через російську агресію залишити власні домівки, часто не мають нічого. Актуальність рішення для аудиторії видання підсилює те, що на Дніпропетровщині багато таких переселенців.

Рішення – це облаштування приміщення під назвою «Безкоштовна крамничка», куди місцеві мешканці приносять речі, якими не користуються, а переселенці можуть їх безоплатно взяти. Йдеться про одяг, меблі, предмети побуту, книжки, іграшки та інше. Рішення можуть повторити інші – справді, воно не складне для відтворення. По суті, потребує ентузіастів (волонтерів), приміщення та поширення інформації. Пошук та оренда приміщення і є найбільшим викликом для реалізації рішення, однак, як свідчить досвід «Безкоштовної крамнички», цей бар'єр долається.

Яке рішення?

За словами Марини Бідної, для старту такого проєкту потрібна хоча б одна зацікавлена людина та приміщення.

У «Безкоштовній крамничці» волонтери збирають речі від благодійників та роздають нужденним. П'ятихатки - місто невелике, тож аби налагодити процес, достатньо зробити оголошення у популярній місцевій Facebook-спільноті. З досвіду Марини Бідної, далі працює «сарафанне радіо».

Результат рішення показано через відгуки тих, хто приносить речі та тих, що їх отримують. В ідеалі, до результату можна було б додати кількість розданих речей, якщо така цифра існує.

У будь-якому разі, варто побіжно підкреслити важливий нюанс – часто результати рішень не можна виміряти цифрами (хоча цього варто прагнути), і тоді результатом можуть бути відгуки тих, хто користується з реалізації цього рішення. Утім, відгуки та оцінки є корисними та за наявності цифр, вони підсилюють результат. У будь-якому разі, усе це слід мати на увазі ще на етапі вибору теми.

Що говорять люди?

Світлана Герасименко волонтерить у жовтоводській "Безкоштовній крамничці" три роки. Вона пам'ятає, як заклад перейшов з дводенного на щоденний графік роботи, через напад РФ на Україну. *"Чоловік не одразу підтримував мене у волонтерстві, а зрештою, коли треба допомога, то ми всією сім'єю тут", - говорить жінка* і запевняє, що тут вона отримує заряд позитивної енергії.

2.3. Відбудова і журналістика рішень – чи вони поєднані?

Далі перейдемо до такої великої та всеосяжної теми як відбудова. Російська агресія спричинила величезні руйнування житлових будинків, інфраструктури. Це означає велику кількість різномірних соціальних та економічних проблем, які треба вирішувати. Однак якщо йдеться про пошук теми для журналістики рішень, тут потрібен ретельний підхід.

Якщо ви працюєте над темою відбудови країни, слід звернути особливу увагу на критерій відтворення рішення. Тобто, чи можуть рішення повторити інші? Адже повоження з відходами руйнувань війни, зведення нових будинків чи ремонт пошкоджених – це зазвичай роботи з великими бюджетами, які потребують інвестицій, техніки та технологій. Добре відомим, скажімо, є приклад роботи в Гостомелі французької компанії «Нео-Еко», яка за грант французького уряду в 30 млн євро перетворює зруйновані будинки на матеріали, які можна використати для будівництва нових. Однак це рішення виглядає «ексклюзивним», повторити його в інших містах без наявності такої компанії та оплати її недешевих послуг нереально, та й найняти «Нео-Еко» українським містам чи громадам без зовнішньої допомоги не під силу.

Для журналістики рішень варто дивитися насамперед на простіші та «менші» рішення.

Наприклад, про таке йдеться в матеріалі кропивницького [видання «Точка доступу»](#).

Житловий будинок в одній із громад на Кіровоградщині було зруйновано внаслідок падіння уламків збитого російського дрона.

Купили будинок за гроші громади

Величезна вирва на подвір'ї, зруйнований дах, понівечені стіни та вибиті вікна. Це все, що залишилося від будинку Людмили з Помічної.

У ніч на 29 травня 2023 року уламки збитого російського дрона залишили її родину без житла. Пошкодження також отримали ще сім сусідських будинків – в них вибиті вікна та побитий шифер на даху.

Родина могла податися на отримання компенсації за програмою «Відновлення», однак **проблема** полягала в тому, що це літні люди й займатися обтяжливим будівництвом їм було б не під силу. Тому влада громади ухвалила рішення викупити їхній будинок (тобто те, що від нього залишилося), а стареньким придбати інший.

“ Ми можемо подати заяву за програмою “єВідновлення” та отримати гроші. Але мій чоловік вже на пенсії, тож немає кому займатися будівництвом, яке потребує багато часу, сил та здоров’я. Та й невідомо, скільки чекати допомоги, а жити ж нам десь потрібно.

Тоді у міській раді Помічної запропонували альтернативне рішення – придбати нове житло за гроші громади.

Міський голова Помічної Микола Антошик розповідає, що річний бюджет громади становить близько 117 мільйонів гривень. На відновлення пошкодженого внаслідок російської агресії житла виділили близько 700 тисяч гривень: 500 тисяч – на купівлю житла для родини Людмили та ще приблизно 200 тисяч – на будівельні матеріали для інших пошкоджених будинків. Так, працівники комунального підприємства робили незначний ремонт, також власники пошкоджених будинків отримали по 20 тисяч гривень на заміну склопакетів:

Це виглядає досить хорошим рішенням для подібних ситуацій. Громада згодом зможе продати придбану у постраждалих земельну ділянку і принаймні частково компенсувати витрати. Щоправда, **ризик або ж виклик** полягає в тому, що спочатку треба демонтувати залишки зруйнованого будинку, а це коштує значних грошей. Можна уявити ідеальне рішення такої ситуації – громада купує у людей зруйнований будинок, натомість надає їм інший, при цьому переймає право на отримання компенсації за зруйноване житло через єВідновлення. Однак тут, очевидно, потрібні зміни щодо порядку надання компенсацій через цю державну програму – на сьогодні вона лише для фізичних осіб.

Підсумовуючи, пошук тем для матеріалів у жанрі журналістики рішень на рівні громад чи місцевих органів влади виглядає досить перспективним, коли йдеться про відбудову – адже вони (громади) мають автономність в ухваленні рішень та певні кошти.

2.4. Давнє рішення для нової проблеми

І ще один приклад – зі сфери енергетики, пов’язаної з екологією, хоча насправді тематика рішення ширша. Йдеться про дедалі більш затребувану практику встановлення громадами сонячних панелей на об’єктах інфраструктури. Про це, а саме про оснащення сонячними електростанціями лікарень, йдеться у статті на [сайті eco.rayon.in.ua](http://eco.rayon.in.ua).

Не можна сказати, що сонячні панелі на будівлях – це якесь нове рішення. У світі сонячну енергію давно використовують в домогосподарствах, комунальній інфраструктурі, промисловості. І в Україні прикладів не бракувало. Однак із початком війни, а особливо

через масовані російські обстріли енергетичної інфраструктури, в Україні **зіткнулися із новою великою проблемою** – відсутністю електроенергії або ж її браком, а до цього ще й додалося здорожчання. Тому перехід на сонячну енергію є хорошим рішенням для протистояння цим викликам.

✓

СТРІЧКА

Лікарні на сонячних батареях: як громади в Україні втілюють «зелені» рішення

11 Серпня 2023, 20:00

5175

Сонячна електростанція на даху Житомирської лікарні №1. Фото Екоклубу

У статті йдеться про приклади Звягеля на Житомирщині, Дубна Рівненської області та Сум.

Рішення в цьому випадкові суто технічне і стандартне – спроектувати, закупити обладнання, встановити. Важливим, зважаючи на проблему, є результат – він має заохочувати. Власне, він і заохочує.

У статті подано цифри та факти, які свідчать про часткове убезпечення лікарень від відімкнення світла та значну економію ними коштів. Ось як це описано у випадку Звягеля та Дубна:

✓

Окрім сонячної електростанції лікарня має також генератор. Тож у випадку припинення централізованого електропостачання заклад забезпечить себе енергією. За умов стабільної роботи енергосистеми, лікарня також має вигоду – заощаджує кошти.

У випадку Звягеля – це до 500 тисяч гривень у рік лише на лікарні. Побачивши перспективу, місто почало встановлювати сонячні електростанції на інших об'єктах інфраструктури: панелі вже стоять на будівлі водоканалу та невдовзі з'являться на даху дитсадка.

Ще один приклад – місто Дубно. У червні 2023 року на даху Дубенської міської лікарні встановили сонячну електростанцію, потужністю 43,6 кВт. Вона покриває близько третини потреби медичного закладу в електроенергії.

Важливо, окрім як цифрами, максимально доступно пояснити всі переваги встановлення сонячних електростанцій та важливі нюанси словами. У цьому випадкові їх підсумовує експерт.

Експерт детально пояснює переваги сонячних електростанцій для лікарень.

“ «Взимку 2022 року, коли Україна потерпала від масових обстрілів, лікарням подавали електроенергію навіть у найбільш критичні періоди. Але електроенергія все одно зникала. Адже мережі в режимі аварійної роботи були вкрай перевантажені. Перегрів мереж, перенапруга провокували відключення електрики автоматичними вимикачами. Якби лікарні мали сонячні станції, вони б збалансували дефіцит, і це допомогло би запобігти відключенням», – розповідає Дмитро Сакалюк.

Якщо ж сонячні електростанції проектувати з акумуляторами, то вони зможуть зробити лікарню ще й енергонезалежною, каже експерт.

Другий аспект – це економічна вигода.

“ «Навіть, якщо станція не заробляє, вона може економити. Припустимо, кіловат електроенергії для лікарень в Україні становить 7 гривень. Ціна може відрізнятись залежно від регіону. То ж якщо станція за місяць виробляє 1000 кВт, то це означає, що ми 1000 кВт не взяли з мережі. Тобто це автоматично мінус 7 тисяч на оплаті за рахунок», – каже Дмитро Сакалюк.

Ось ще один матеріал у жанрі журналістики рішень, присвячений обладнанню сонячними панелями лікарні в Тростянці Сумської області, з гарно деталізованим рішенням – [«Дармова енергія». Як Тростянецькій міській лікарні вдалося частково перейти на сонячну енергію»](#).

Щодо прикладів із сонячними електростанціями виникають, однак, резонні запитання – а чи справді ці рішення можуть відтворити інші, адже сонячна електростанція коштує досить недешево? Наприклад, вартість проекту в Дубні була 1,5 млн грн, у Звягелі – 840 тисяч. Це значні кошти для громад.

Це так. Однак в описаних випадках проекти повністю або значною мірою покривалися грантовими коштами. Виглядає, що грантові можливості зараз для українських громад чи муніципалітетів надзвичайно високі, і є значні шанси залучати кошти міжнародних донорів, зокрема й на зелену енергетику. Тож якщо, з одного боку, рішення цікаве та ефективне, з другого боку – для його реалізації потрібна значна інвестиція, а з третього боку така інвестиція є реальною – тема цілком може бути розкрита в жанрі журналістики рішень. Хоча й інвестиційний її елемент не є, звісно, ідеальним для цього.

2.5. Коли рішення є, але журналістика рішень – часткова

Подібних ситуацій – коли якийсь з елементів журналістики рішень є у темі недосконалим – багато. Насамперед це стосується невеликих рішень.

Наприклад, є чимало «маленьких» проєктів із грантовим фінансуванням у різних сферах – соціальной, екологічній, культурній тощо, коли йдеться про інтеграцію внутрішньо переміщених осіб. Часто рішення в таких випадках є досить цікавими та корисними для певних груп суспільства – адже у межах грантових конкурсів відбувається потужна конкуренція ідей та рішень, що вимагає якісного та нетривіального підходу.

Наприклад, краєзнавчий музей у Здолбунові на Рівненщині отримав грант на облаштування в себе культурного хабу, де постійно щось відбувається: люди можуть переглянути фільми, відвідати виступи митців, взяти участь у дискусіях на тему культури тощо. Крім розв'язання очевидної проблеми обмеженого доступу мешканців Здолбунова (як і більшості маленьких містечок) до культурних подій, хаб вирішує ще одну – інтеграцію ВПО, яких у громаді багато. Музей став простором, де можуть спілкуватися між собою місцеві мешканці та внутрішньо переміщені особи. Після завершення першого грантового проєкту музей отримав інший грант на його продовження – вже від іншого донора. Очевидно, результати рішення хороші.

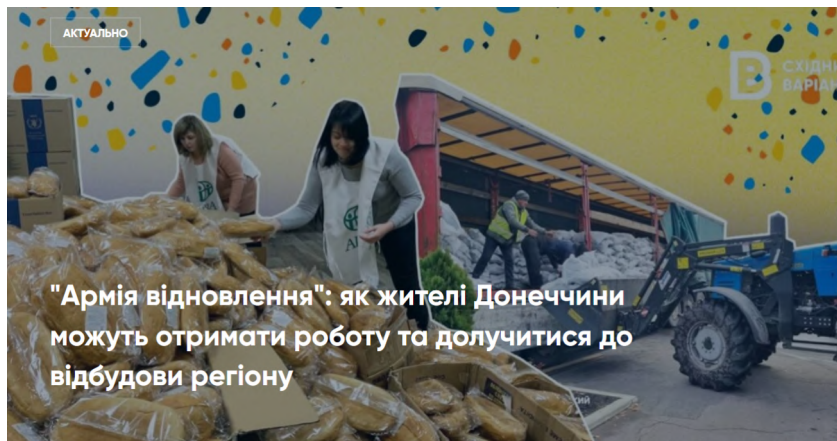
В одній зі шкіл на Чернігівщині на грантові кошти облаштували теплицю, де школярі вирощують розсаду овочів, забезпечують нею місцевих, попутно здобуваючи навички соціального підприємництва.

Подібних маленьких, але цікавих рішень дуже багато. Матеріали, створені на основі таких тем, можна кваліфікувати як **матеріали з елементами журналістики рішень** – тобто, коли не всі 5 згаданих на початку критеріїв відповідають вимогам ЖР.

Насамкінець розглянемо зовсім інший випадок – «великої» теми з елементами журналістики рішень, причому рішення є державним. Йдеться про Армію відновлення.

Зокрема, в [статті сайту «Східний варіант»](#).

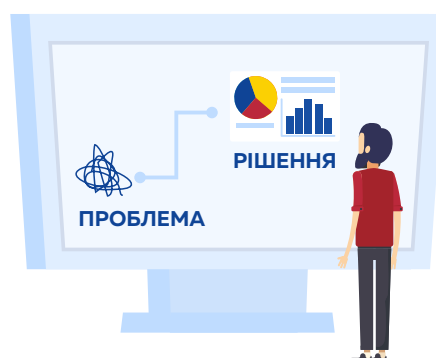
Проблема в цьому випадкові є очевидною – безробіття, якщо дивитися на рішення очима людей, на яких воно спрямоване. Держава, громади, підприємства в цьому випадкові також вирішують свою проблему – брак людей для низькооплачуваних некваліфікованих робіт, або ж «суспільно-корисних».

Проблему описано цифрами та коментарями посадовців – вона очевидна. Описано **механізм роботи рішення** та **результат** – фактами та коментарями людей, які беруть участь в «армії» та, знову ж, посадовців.

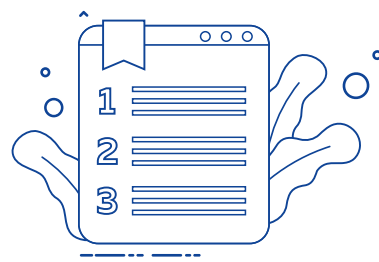
В матеріалі не йдеться про ризики рішення – власне, теоретично ним може бути хіба що брак охочих записатися до «армії», однак держава («власник» рішення) збитків у цьому випадкові, як виглядає, не несе. Та й ризики – це той із критеріїв журналістики рішень, який не обов'язково має бути в матеріалі, лише за наявності.

Однак одного важливого елемента тут все ж точно бракує – можливості відтворення рішення іншими в Україні. Справді, рішення ж урядове.

Щоправда, можна уявити, що цей випробуваний у нас механізм може згодитися десь в інших країнах. Безробіття та брак людей для робіт, до яких залучають Армію відновлення в Україні, є універсальними проблемами, тож чому б і ні.

Рекомендації для авторів

Щоб опанувати жанр журналістики рішень автору необхідно мати бажання, розуміти основи та багато практикуватися. Специфіка жанру дозволяє матеріалам не втрачати актуальності протягом тривалого часу та впливати на суспільство, підштовхуючи його до змін.

Підбиваючи підсумки, відзначимо, що матеріалам у жанрі журналістики рішень властиві наступні риси:

- лаконічний опис проблеми;
- фокус на інноваційному рішенні цієї проблеми;
- наведені факти ефективності рішення (тобто воно має бути вже втілене у життя і принести певні результати);
- такий опис механізмів втілення рішення, щоб його можна було відтворити;
- розбір сильних та слабких сторін рішення;
- дослідження результатів рішення, а не намірів його втілити;
- відсутність оспівування та реклами втілювачів рішення.

ЖР може допомогти у пошуку рішень для відновлення України. Однак для створення матеріалу важливо також, щоб автор розумів контекст та регіональні особливості як проблеми, яку він описує, так і рішення. Чи підійде рішення, втілене і доведено ефективне у Польщі, для відбудови України? Чи рішення, реалізоване у Полтаві, так само вдало можна втілити у Харкові? Чому у цих регіонах ухвалили такі рішення, і чому їх можуть не сприйняти в інших громадах?

Крім того, написання матеріалів у жанрі журналістики рішень вимагає від автора дотримання стандартів журналістики та балансу думок. Навіть якщо рішення видається вам досконалим, і ви можете це довести фактами, дослідіть та опишіть можливі негативні наслідки. Візьміть коментарі в експертів, дотичних до проблеми. Важливо враховувати різні точки зору, представляти широку перспективу, уникати перекося та не допускати піару окремих акторів. Так ви створите переконливий матеріал.

Ресурси, що стануть у пригоді

Почати писати у жанрі журналістики рішень може як досвідчений журналіст, так і автор-початківець. Ми маємо ще кілька ресурсів, які допоможуть створити ваш перший матеріал у жанрі журналістики рішень.

- ✓ [Мережа журналістики рішень](#)
- ✓ [База матеріалів, створених у жанрі журналістики рішень](#)
- ✓ [Приклади матеріалів, написаних у жанрі журналістики рішень за підтримки ГО «Інтерньюз-Україна»](#)
- ✓ [Спецпроекти про відбудову](#)
- ✓ [Lviv Media Forum про журналістику рішень](#)
- ✓ [Медіа рішень «Рубрика»](#)
- ✓ [«Росія заплатить», проєкт KSE Institute](#)
- ✓ [План відновлення України](#)

Бажаємо успіхів у пошуку рішень!

EMBASSY OF THE UNITED STATES
KYIV, UKRAINE

Посібник створено командою
ГО «Інтерньюз-Україна» за підтримки
Посольства США в Україні